

készek testvéri közösségének kialakulását is, amely ismételten rendkívül fontos egyházunk jövője számára.

Álmodom egy olyan lelkesi közösségről, amelyben színvonalas teológiai viták folynak, amelyben mindenki hozzáfér az információkhoz, amelyben a testvérek odafigyelnek egymásra, hordozzák egymás gondját, baját, bűneit, ahol testvéri módon han- gozhat intés, de biztatás is, és a segítségnyújtásra mindig mindenki készen áll.

8. Stratégiatervünk kiemelten kezeli az ifjúsági munkát is. Kérem, gondoljuk át ebben az összefüggésben a konfirmáció kérdését is a gyülekezetekből való kikonfirmálás szempontjából. Konfirmáló gyermekeink és szüleik úgy tekintenek a konfirmációra, mint egy iskola elvégzésére. Befejezték az általános iskolát, bizonyítványt kaptak, el- hagyják az intézményt. A konfirmációval elvégzettnek tekintik az egyházat. Oly mér- tékben elterjedt ez a gondolkodás, hogy egyelőre minden ellene irányuló küzdelem kudarcot vall. Kell-e egyáltalán a konfirmáció? Nem volna-e jobb valami más formát kialakítani? Nem lehetne-e egy másik életkorba áttenni? És végül: nem lehetne-e az első úrvacsoravételről különválasztani? Lehet, hogy már ezzel sokat javulna a fiatalok gyülekezetben maradásának esélye!

Pál apostol mondja: „Ezért, szeretett testvéreim, legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgó- kodjatok mindenkor az Úr munkájában, hiszen tudjátok, hogy fáradozások nem hiábavaló az Úrban.” (1Kor 15,58) Ezzel az igével kérem Isten áldását az egyházunk jövőjéért való fáradozásra és a fáradozókra, a stratégia készítőire és mindenkire, aki tervezi, álmodja, akarja a megújult evangélikus egyházat Magyarországon!

„A felnőttképzés jelenlegi és lehetséges formái egyházunkban”, in: *Credo Evangélikus műhely* XV, 2009 (különszám), 71–76. old.

A felnőttképzés jelenlegi és lehetséges formái egyházunkban¹

Az *Élő kövek egyháza – Az evangélikus megújulás stratégiája* című, 2008 júliusában készült mintegy tizenkét oldalas vitaanyag egy oldal terjedelemben foglalkozik az oktatás kér- déseivel. Az elaborátum kilencvenöt százalékban az evangélikus iskolák és a kollégi- umok kérdését tárgyalja, amiről ismereteim hiányosak, így azokról nem kívánok szólni. A vitaanyagnak mindössze egy mondatát szeretném kiemelni: „Mérlegelni kell a szak- képző iskolákra támaszkodó evangélikus *felnőttképzési munkaág* beindításának lehetősé- gét is.” (6.3.3.1.) Nem feltétlenül a „szakképző iskolákra támaszkodó”, hanem az egyházunkban azoktól *függetlenül is beindított, illetve beindítandó különféle felnőttképzési ágakról, majd ezek koordinációjáról szeretnék szólni.*

Először egyházunk lelkeszeinek képzését, a már létező és esetleg beindítandó kere- teket, majd egyházunk világi tagjainak a képzését, a felnőttképzés, a továbbképzés tar- talmi kérdését fogom érinteni, végül a testvéregyházak gyakorlatán tájékozódva egy in- tázat létrehozására teszek javaslatot, amely többek között az egyes felnőttképzési mun- kaágak koordinálására is vállalkozna.

1. A lelkészképzés és a lelkészek továbbképzése

1.1. A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ ÉS AZ EVANGÉLIKUS HITTUDOMÁNYI EGYETEM KAPCSOLATA

A közelmúltban több fórumon is elhangzott, hogy „a teológia az egyház tudománya”. A teológia nem olyan tudomány, mint a fizika vagy a történelem, tehát nemcsak az aka- démián, a „tudásközösségben” van helye, hanem elsősorban a „hitközösségben”, az egyházban. Természetesen a tudománnyal, a tudásközösséggel is napi kapcsolatban kell lennie.

A háború előtt egyetemi szinten folyt a teológusképzés, a professzorok egy nagyobb universitasnak voltak a megbecsült oktatói. A kommunizmus az egymástól tudatosan elkülönített felekezetekbe kényszerítette a teológiát a „divide et impera” elv alapján, s ennek következtében a teológiai oktatás egyrészt elszigetelődött (mind a világi tu- dományoktól, mind a többi felekezet teológiájától), másrészt belterjes lett és provin- cializálódott. Ehhez a folyamathoz képest „egészséges visszarendeződés”, hogy a teo- lógiai akadémia Evangélikus Hittudományi Egyetem alakult rektorral, szenátussal és professzoraival „egyetemben”. Igen ám, de egyházunk hittudományi egyetemének

nincs több kara, szervezeten nem kötődik semmilyen felsőoktatási egységhez, szemben a katolikusok és a reformátusok felsőoktatási intézményeivel.

A hittudományi egyetem részéről alkalmanként megfogalmazódik az autonómia igénye, ami egyrészt egy egészséges tudományos életösztön jele is lehet. Ugyanakkor mivel mi kis egyház vagyunk, s mivel a hittudományi egyetemet elsősorban a lelkészutánpótlás érdekében tartjuk fenn, nálunk az „autonómia iránti igény” nem indokolt. Az egyházvezetésnek véleményem szerint éppenséggel több figyelmet kellene fordítani a lelkészképzés és -továbbképzés formáira. A teológiai képzés ugyanis sajnálatosan „kettéhasadt” egyházunkban: a hivatalos egyetemi képzés és az egyesületi formák között zajló teológiai képzés között nincsen kapcsolat. Ennek legpregnánsabb példája, hogy az Evangélikusok Közössége az Evangéliumért (EKE) egyesület tíz éve, 1998 óta rendszeresen szervez bibliaiskolát. Az EKE vezetősége a bibliaiskola tanmenetét és az oktatott anyagokat tartalmazó jegyzeteket a hivatalban lévő püspök kérésére átadta, ám ezekkel az anyagokkal kapcsolatban semmilyen visszajelzést nem kaptak az előadók. A hittudományi egyetem részéről hiba volt magára hagyni az EKE-t, másrészt az EKE is felelős ezért a megosztottságért. Nem jó, hogy egy olyan kis egyházban, mint a miénk, ennyire elkülönül egymástól a hivatalos és az egyesületi képzés, hogy az előbbi „pietistának” mondhatja az utóbbit, az utóbbi pedig „liberálisnak” az előbbit. Az egyházvezetésnek kellene gondoskodnia arról, hogy ily törések és hasadások ne keletkezessenek az egyház testében.

Összegezve: javaslatom, hogy az egyház jobban érezze magáénak a hittudományi egyetemet és a hittudományi egyetem az egyházat, beleértve az egyesületeket is.

1.2. A LEKÉSZTOVÁBBKÉPZÉS KÉRDÉSE

1.2.1. Lelkészkonferenciák az Országos Lelkesi Munkaközösség (OLMK) szervezésében

Az őszi és tavaszi lelkészkonferenciák jól megszervezett alkalmak. A cizelláltan összeállított programok egyházunk különböző spektrumait jelenítik meg. Az elmúlt időszakban egyre szomorúbban tapasztaltam, hogy egyre kevesebb lelkész jelentkezett a továbbképzésnek ezekre az izgalmas és áldott alkalmaira. Pedig az országos egyház fizeti a teljes ellátást – amennyiben a lelkész végig ott van a konferencián. Tudom, a lelkészeink elfoglaltak, a szolgálat terhei és örömei szorongatják őket, de legalább évente egyszer egy háromnapos konferenciát be kellene iktatni az éves programjukba. (A tanulmányom végén utalok arra, hogy a római katolikus egyházban nagyon komolyan veszik a papság továbbképzésének kérdését.)

1.2.3. A Lelkészakadémia

Speciális lélek- és elmeépítő alkalmak ezek. A szervezők leleményességét, odaadását és kreativitását egyrészt kétségtelen dicséret illeti. Sokoldalú testvéri találkozásra van lehetőség, ahol a tanfolyam témáján túl a résztvevők „komplex rekreáció”-ban részesülnek: kulturális élményben is van részük, s jut idő a testi felüdülésre is. Az eddig lezajlott körülbelül húsz alkalomból két kurzust én vezettem. A mások által vezetett tanfolyamokon nem volt alkalmam részt venni, így csak a saját tapasztalataimról szól-

hatok. Igazi élmény és kihívás volt a több korosztályt is reprezentáló lelkész testvérekkel 5-6 napig együtt élni és dolgozni. A jó hangulat kereteinek megteremtéséért a vezetőket egyértelműen dicséret illeti.

Mindazonáltal a pozitívumok kiemelése után néhány fenntartásomnak is hangot kell adnom. Jó szándékú célja a szervezőknek, hogy ezek az alkalmak egyúttal a kiengedés, a relaxálás lehetőségei is legyenek a túlságosan stresszelt, a szolgálatban elégtő, esetleg a teológiai vitákban megkeményedő lelkésztestvérek számára. Ám a keleti kultúrákra jellemző meditációnak mintha túl nagy szerep jutna – az ige rovására. Már Kierkegaard is bírálta azt, hogy az ő korában is a „szemlélődés”, az „elmélkedés” akarta helyettesíteni a keresztény igehirdetést. Mint írja, a szemlélődéssel „kilépek önmagamból”, „behatolok a tárgyba”, s megszűnök önmagam, szubjektum lenni, ezáltal éppen a személyesség, az engem megszólító személyes igazság iktatódik ki, „ami sohasem lehet szemlélődés tárgya”.² A Lelkészakadémián az ige – legalábbis az általam látogatott alkalmakon – nem hangzik erőteljesen. Sőt mindkét általam vezetett alkalmon azt kellett tapasztalnom, hogy a reggeli áhítatok mintegy „szubvertálni” kívánták a kurzus témáját, jelesül a kereszt teológiáját Luthernél és az ébredés gondolatát. Ezek az áhítatok nemcsak szerintem, hanem a résztvevők többsége szerint sem érték el céljukat.

2. A világiak képzésének kérdései

2.1. A PRESBITERKÉPZÉS IGÉNYE ÉS ANNAK REFORMÁTUS MINTÁJA

A Budai Egyházmegye 2008 májusában meghívta az egyházmegyéhez tartozó tizenhárom gyülekezet presbitereit, és a református presbiterképzés modelljeiről hallhatunk előadásokat.

A találkozónkra meghívtuk a Magyar Református Presbiteri Szövetség két vezetőjét, dr. Ritoók Pál ügyvezető elnököt és dr. Judák Endre egyetemi docent, a református presbiterképzés egyik szervezőjét. Testvéregyházunkban a rendszerváltozás után alakult meg ez a társadalmi szervezet. A mintegy tizenötezer református presbiter tíz százaléka tagja a szövetségnek. 1992 januárjától kéthavonta adják ki a *Presbiter* című lapot. A szövetség munkájáról a www.presbiter.hu honlapon tájékozódhatunk, s ott áttekinthetjük a folyóiratnak az elmúlt másfél évtizedben megjelent számait. A presbiteri szövetség igen komolyan és magas szinten vállalta fel a „presbiterképzés” szolgálatát a Magyarországi Református Egyházban. Nemcsak Budapesten, hanem vidéken is rendszeresen (havonta) tartanak presbiteri továbbképzést. A két előadás meghallgatása után a jelenlevők közül többen is kifejezték igényüket, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyházban is érdemes lenne elindítani hasonló presbiterképzést, talán nemcsak egyházmegyei, hanem országos szinten is. A bibliaismeret, a hitvallásismeret, a gyülekezetépítés, az egyháztörténet vagy a liturgia kérdéseivel lehetne/kellene presbitereinknek jobban megismerkedni. 2009. szeptember 12-én lesz az első országos presbiteri találkozó, amelynek egyik témája a presbiterképzés lesz.

2.2. A GYÜLEKEZETI „FELNŐTTKÉPZÉS” AMERIKAI MODELLJE („VASÁRNAPI EGYETEM”)

Igen hasznos kezdeményezésnek vélem azt a modellt, amellyel az Egyesült Államokban találkozottam. Vasárnapi iskolának, felnőttforumnak nevezik ott; mi miért ne hívhatnánk azt „vasárnapi egyetemnek”? Princetonban a református teológia több professzora is fél éven keresztül vasárnapi iskolát tart az istentisztelet kezdése előtt másfél órával. Ugyanabban a gyülekezetben van, aki János evangéliumát, van, aki Barth teológiáját, van, aki a liturgiát magyarázza. Ugyanezt tapasztaltam mindegyik evangélikus gyülekezetben. Legalább öt evangélikus gyülekezetet ismertem meg, mindegyikben folyik szeptembertől június elejéig a felnőttoktatás, az úgynevezett „Adult Forum”, amely szervesen hozzátartozik a gyülekezeti élethez, ugyanúgy, mint az énekkar, az ifjúsági óra vagy a felnőtt-bibliaóra.

Magyarországon a 20. század második felében két nemzedék esett el a hittanoktatástól, s ma sokszor olyan szülők kopogtatnak gyermekeikkel az egyház ajtaján, akiknek a gyermekeikhez hasonlóan szintén katekézisre lenne szüksége. Ezt a hiányt pótolhatnák a „vasárnapi egyetemek”. Úgy hallottam, Ausztriában a bérmálás előtt a katekéták a szülőknek adják át az anyagot, s az a szülő, aki bérmáltatni szeretné gyermekét, maga készíti fel őt erre az alkalomra, s ezáltal ő is sokat tanul. Itt sem kellene szégyellnünk, hogy római katolikus testvéreinktől tanulhatunk.

3. Egy országos intézet szükségessége – a testvéregyházi példák

Befejezőként arról kívánok szólni, hogy – részint e sokféle képzést koordinálandó – egyházunk állítson fel egy új intézetet Budapesten. Másrészt egy ilyen intézet rendszeres párbeszédet folytathatna a mai magyar társadalom és értelmiség kérdéseiről is. Megpróbáltam tájékozódni a testvéregyházak gyakorlatában, s örömmel fedeztem fel néhány követésre alkalmas modellt. Igaz, hogy egyházunknak van Ordass Lajos Oktatási Központja Révfülöpon, de ez csak részint tudja ellátni azokat a feladatokat, amelyekről szólok. Ezért egy ilyen intézménynek a fővárosban is kellene működnie, hasonlóan a testvéregyházi példákhoz.

3.1. RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ

3.1.1. Faludi Ferenc Akadémia

Honlapjukon ez olvasható: „A magyar jezsuita rend 1994-ben oktatási-tudományos és ösztöndíjprogramot indított. Az Akadémia célja olyan elkötelezett értelmiség képzése, amely a társadalom kihívásaira autonóm módon, hitére alapozva tud választ keresni és cselekedni. A képzési program ennek érdekében az alábbi területeken vállal feladatot:

- szemináriumok, műhelyek, konferenciák és csereprogramok;
- posztgraduális ösztöndíjak itthon és külföldön;
- publikációk.

Az akadémia különösen törekszik olyan fiatal oktatók, kutatók támogatására, akik hosszú távon tudnak feladatot vállalni az oktatásban, nevelésben. Programjaink átalakuló magyar társadalmunk kérdéseinek keresztény szellemű megközelítését, megvitatását tekintik céljuknak, mindezt a katolikus egyház társadalmi tanításának szellemében, elsősorban a társadalomtudományok, a kommunikáció, a teológia- és tanárképzés területén.

Tevékenységünkkel, amit keresztény és egyházas elköteleződésünk tesz szakmailag is sajátossá, tovább kívánjuk erősíteni a szekularizálódott és az egyházas értelmiség mindannyiunk javát szolgáló párbeszédét.”

A Faludi Ferenc Akadémián a „Párbeszéd házában” úgynevezett „pár(huzamos) beszélgetések” hangzanak el: volt már párbeszéd az iszlámmal, a buddhizmussal, s 2009 tavaszán ez a párbeszéd a Krisna-tudatú hívőkkel folyik.

3.1.2. Országos Lelkipásztori Intézet (OLI)

Az 1989-ben alapított intézet célja, hogy támogassa és megújítsa a hazai pasztorációt. A honlapján az alábbi szempontokról olvashatunk:

„A papság szolgálatában

»Útkereső plébánosok« csoportját fogjuk össze, akik saját pasztorációjukban keresik a jelenkori magyar helyzetnek legmegfelelőbb eszközöket... Lelki gyakorlatokat, továbbképző kurzusokat szervezünk. Az »Útkereső plébánosok« csoportjának közreműködésével évente megrendezzük az országos lelkipásztori-teológiai napokat a közösségi szemléletű lelkipásztorkodás szolgálatában. Pasztorális háttéranyagok készítésével, kiadásával igyekszünk segíteni a lelkipásztorok munkáját.

A katolikus világiak szolgálatában

Létrehoztuk a Katolikus Társadalomtudományi Akadémiát (KATTA), amelynek keretében rendszeres kurzusokat tartunk katolikus világiak számára. Számos nemzetközi kapcsolatot építettünk ki, partnereink kurzusaira résztvevőket közvetítettünk. A Püspöki Konferencia ezzel megbízott referensének megbízásából szervezzük és animáljuk a lelkiismereti mozgalmak magyarországi felelőseinek rendszeres kapcsolattartását. A mozgalmakat bemutató kiadványokat készítünk.

Az ifjúság és a család szolgálatában

Létrehoztuk a Hálót [katolikus közösségek hálózata] és a Katolikus Ifjúsági Mozgalmat (KIM) az ifjúsági csoportok egymás közti kapcsolatának elősegítésére és a katolikus ifjúság jelentőségének kifejezésére. Számos találkozót szerveztünk az ifjúság lelki gondozására, kulturális és társadalmi tájékozódására. A családreferens püspök munkájának támogatására irodát működtettünk. Jelenleg – mivel ezeknek a szakterületeknek saját szervezete már kiépült – ezt a munkát a háttérből segítjük.

A kutatás és a kommunikáció szolgálatában

A magyar pasztorációs valóság folyamatainak jobb megismerésére Vallásszociológiai Központot hoztunk létre, tudományos felméréseket végeztünk, tanulmányokat készí-

tettünk. A Márton Áron Kiadó révén lelkeségi és közösségformáló könyveket, füzeteket, újságokat, folyóiratokat adtunk ki. Ez a két intézmény időközben önállósult, illetve más szervezeti keretben folytatja munkáját.

Lelkiség

Szeretnénk, ha stílusunkká válna, hogy ne csak jót tegyünk, de azt jól is tegyük, hogy az Evangéliumot evangéliumian képviseljük. Mert bármennyire is fontos a pasztorációban a szervezés, még fontosabb a lelkiület, a Lélek szerepe. Kiadványaik között a lelkeségi mozgalmakról szóló könyv is van.”

3.2. MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ

3.2.1. Református Pedagógiai Intézet

Bár a Református Pedagógiai Intézet elsősorban a református iskolára épülő képzéssel és továbbképzéssel foglalkozik, az intézet profilját megismerhetjük a www.refpedi.hu honlapon.

3.2.2. Magyar Református Presbiteri Szövetség

A Magyar Református Presbiteri Szövetségről már a fentiekben szoltam (www.presbiter.hu). Ugyanakkor fontosnak tartom szolgálatukat itt is kiemelni, mert alulról indult kezdeményezésként és a lelkeségre helyezett hangsúlyával véleményem szerint közel áll mind a katolikus Országos Lelkipásztori Intézet, mind az általam vizionált Országos Evangélikus Felnőttképzési Intézet profiljához.

4. Összefoglalás

Az evangélikus felnőttképzésről szoltam, főleg azokról a képzési formákról, amelyekről személyes tapasztalattal rendelkezem. Szoltam ugyanakkor újabb, véleményem szerint nélkülözhetetlen képzési formák beindításának szükségességéről is. Jó példa lehet számunkra a jezsuiták Faludi Ferenc Akadémiája. Egy hasonló intézet vagy akadémia felállítása egyrészt összefogná és koordinálná a különféle képzések formáit, másrészt rendszeresen hirdethetne meg kurzusokat világi érdeklődők számára, s ezáltal is közvetíteni tudná egyházunk rejtett intellektuális értékeit a társadalom felé. Nevezhetjük ezt az intézményt Országos Evangélikus Felnőttképzési Intézetnek vagy Luther Akadémiának is.

Jegyzetek

¹ A tanulmány az Országos Lelkeségi Munkaközösség 2008. november 3-án Balatonszárszón tartott konferenciáján „Gondolatok egyházunk oktatási stratégiájáról” címmel elhangzott referátum lényegesen rövidített és átdolgozott változata.

² Kierkegaard, Søren: *A keresztény hit iskolája*. Ford. Hidas Zoltán. Atlantisz, Budapest, 2008. /A kútnál/ 270. o.

OROSZ GÁBOR VIKTOR

Jövőkép: az adventus és a futurum találkozása

„Mert mi más a mi végünk, mint az,
hogy elérjük azt az országot, amelynek nincs vége?”
(Augustinus)

Az *Élő kövek egyháza* – Az evangélikus megújulás stratégiája köszöntéséből kiderül, hogy az egyházi stratégia legfontosabb és lényegi elemeit tartalmazza, valamint a jövővel kapcsolatos célokra koncentrálna. A dokumentum rögtön az elején leszögezi: „Stratégiai programot készítettünk, nem teológiai dokumentumot.” Ez a megállapítás azonban félreértésre adhat okot, hiszen joggal merülhet fel a kérdés, hogy miként lehet egyházi stratégiáról szólni az Istenről való beszéd nélkül. A szerzők szándéka nyilván nem Isten mellőzése volt, hanem az ő segítségül hívásával olyan szakismeret alkalmazása, ami egyházunkban eddig nem vagy alig került tudatos felhasználásra. Vitaanyagról van tehát szó, és nem végleges állásfoglalásról, amelyhez bárki hozzászólhat, és álláspontjával gazdagíthatja az evangélikus egyház jövőképeinek megvalósítását.

A következő gondolatok fogalmazódtak meg bennem a vitaanyag olvasása során, illetve az Evangélikus Hittudományi Egyetemen tartott „Egyházi stratégia” című kurzus előadóit hallgatva.¹

Jövőkép: adventus és futurum

Egy evangélikus stratégiáról beszélve lényegesnek tartom kétfajta jövőkép megkülönböztetését, illetve ezek kiaknázásának lehetőségét. Az egyik a *futurum*, amely a jelen világ állapotából indul ki és annak folytatását vetíti előre. Akárhogy is nézzük, ehhez a jövőhöz a „sóhajtozás” fogalmát (Róm 8,22) rendelte a Szentírás. A tényekkel való szembenézést, az emberi kreativitás kiaknázását, az emberi leleményt szükséges hadrendbe állítani a kitűzött jövőkép elérése érdekében.

A másik az *adventus*, ami az isteni jövőt felénk tartó és velünk találkozó jövőként határozza meg. Lehetőséget tartogat a keresztény hagyomány eleveenségében való részvételre, az evangélium egyéni és közösségi megélésére. A kétfajta jövőképből adódik azonban egy gyakorlati kérdés: a stratégiakészítésnél milyen arányban szükséges kifejteni a teológiai és nem teológiai (ha vannak ilyenek egyáltalán) szempontokat?